

ECFR (*European Company and Financial Law Review*) 8. sümpoosion

26.-27. september 2013

Milaano, Itaalia

Margit Vutt, tsiviilkolleegiumi nõunik

Ürituse nimetus ja korraldaja: ECFR (*European Company and Financial Law Review*) 8. sümpoosion ühingujuhtimises teemal „Corporate Groups in the new Action Plan, Insolvency of Corporate Groups and The Proper Role of Shareholders“ (Teemad: kontsernid uues tegevuskavas, kontserni maksejõuetus ja aktsionäride õiguslik seisund).

Seekordsel sümpoosionil räägiti kolmel olulisel ühinguõiguse teemal. Esimene teemade blokk käsitles kontsernidega seotud üldisi õiguslikke probleeme. Luxemburgi Ülikooli professor P.-H. Conac kui EMCA (*The European Model Company Act* ehk Euroopa ühinguõiguse mudelseaduse) töögrupi liige rääkis nendest põhimõtetest, mis võeti aluseks kontserne puudutava EMCA alajaotuse väljatöötamisel. Selle teema olulisemate märksõnadena võib välja tuua juhtimissüsteemi paindlikkuse tagamise, emaühingu poolt tütarühingu juhtorganitele antud juhiste tähenduse, samuti avalikustamise ja aktsionäride teabeõiguse.

Vaidlusi põhjustas EMCA-s välja pakutud põhimõte, et emaettevõtte poolt tütarühingule antud juhised on aktsepteeritavad, kui need on kontserni kui terviku huvides. Erich Vermeulen, kes on üheaegselt nii Hollandi, Tilburgi Ülikooli professor kui ka Philipsi äriühinguõiguse osakonna (*Corporate Legal Department*) asepresident, oponeeris eeltoodud seisukohale üsna edukalt, märkides, et suurtes kontsern-korporatsioonides ei pruugigi olla võimalik defineerida „kontserni kui terviku huvi“ – huvi võib varieeruda mõne geograafilise piirkonna, aga ka teatud tootegrupi arenduse lõikes. Saksamaa, Würzburgi Ülikooli professor Christoph Teichmann märkis selle teema kokkuvõtteks väga õigesti, et kui äriaga tegelevatelt inimestel küsida „Kas õigust on üldse vaja“, siis ilmselt vastaksid nad sellele üksmeelselt ja spontaanselt „Ei!“, kuid juristidena teame me kõik, et seal, kus lõpeb üksmeel, algab õigus. Seega võivad kontsernidele suunatud avalikustamisreeglid äriinimestele tunduda ebamugavad, kuid need on siiski vajalikud advokaatidele, kes peavad äriameestele nõu andma ja kohtunikele, kes peavad lahendama äris tekkivaid vaidlusi. Oluline põhimõte, millele EMCA töögrupp tähelepanu juhtis, oli minu meelest see, et sidusettevõtte aktsionäril peab olema võimalus saada teavet emaettevõtte kohta, vaatamata sellele, et ta ei ole emaettevõtte aktsionär. Eesti õigus, nagu ka paljude teiste EL-i liikmesriikide õigus seda praegu selgesõnaliselt ei võimalda, sest äriseadustiku § 287 lg 1 annab aktsionäriale sõnaselge võimaluse taotleda teavet vaid selle aktsiaseltsi kohta, mille aktsionär ta on. Meie kohtupraktikas on juba ette tulnud vaidlusi selle üle, kas aktsionäril on õigus nõuda teavet ka tütarettevõtete tegevuse kohta, Riigikohus ei ole selles küsimuses seni seisukohta võtnud.

Konverentsist osavõtjaid võõrustava Milaano Bocconi Ülikooli professor Luigi Bianchi pidas samuti huvitava ettekande lepingutel põhinevatest kontsernidest. Nimelt on Itaalias laialt levinud aktsionäride lepingud ja sellest tulenevalt on vajadus õiguslikult defineerida ka sellistes kontsernides tekkivaid probleeme. Üks olulisemaid mõtteid, mida professor Bianchi avaldas, oli see, et Itaalia praktika kohaselt on kontsernisiseste juhistega seotud kuritarvituste korral võimalik panna emaühing vastutama oma väikeaktsionäride ees. Samuti võib emaühing vastutada oma sidusettevõtte ees, kui ta oma domineerivat mõju kuritarvitab. Arvestades Eesti õigust ja seda, et meil on kontsern reguleeritud peamiselt raamatupidamislikus mõttes (nagu ka Itaalias), siis ilmselt oleks ka meil eelnimetatud vastutuse konstruktsioonid võimalikud (VÕS § 1043 ja 1045 lg 1 p 8 kohaldamise kaudu ehk kvalifitseerides eelnimetatud olukorra tahtlikuks heade kommete vastaseks käitumiseks). Siiski võiks kaaluda, kas äriseadustik ei

vajas ka mõningaid kontserni puudutavaid erisätteid, eriti arvestades sellega, et kohtupraktikas on kontsernisuhetel baseeruvaid vaidlusi juba ette tulnud.

Teise bloki ettekanded käsitlesid kontserni maksejõuetuse ja piiriülese maksejõuetusega seotud probleeme. Arie van Hoe Antwerpeni Ülikoolist püstitas küsimuse, kas konkreetse juriidilise isiku maksejõuetuse asemel saaks maksejõuetusele läheneda ka kontserni tasemel ja jõudis oma ettekandes järeldusele, et juriidilise isiku ja tema vara ühtsuse põhimõttest tulenevalt kehtib endiselt põhimõte „üks isik, üks vara, üks maksejõuetus“ ja et sellest mööda minna oleks väga keeruline.

Firenze Ülikooli professor Lorenzo Stanghellini käsitles aktsionäride erinevat rolli maksejõuetus ühingus võrreldes aktsionäride tavapärase pädevuse ja ülesannetega. Sellest ettekandest joonistus selgelt välja Euroopa ja USA maksejõuetusmenetluse erinev suund – kui USA õigus võimaldab makseraskustesse sattunud ühingute võlausaldajatel ühingut reorganiseerida ega püstita sellele teele suuri formaalseid takistusi, siis Euroopa õigus on endiselt (vaatlemata saneerimismenetlusele kui alternatiivile) orienteeritud pigem likvideerivale maksejõuetusmenetlusele.

Kolmanda bloki ettekanded keskendusid aktsionäride õiguslikule seisundile tänapäeva majandusseisu ja ühinguõiguse üldiste arengute valguses. Aarhusi Ülikooli dotsent Hanne Birkmose käsitles oma ettekandes institutsionaalsete aktsionäride (pensionifondid, investeerimisfondid jmt) ühingujuhtimisse kaasamisega seonduvat, Leuveni Ülikooli doktorand Sofie Cools rääkis aktsionäridele sobiva ulatusega pädevuse kujundamisest. Viini Ülikooli professor Martin Winneri ettekanne keskendus aktsionäride õiguslikule seisundile ja nende rollile ülevõtmispakkumiste korral.